

Tienvarsimainonnan
poikkeuslupamenettelyn kehittäminen

Liikennevirasto
Pirkanmaan ELY
Suomen Yrittäjät
24.2.2010

LIIKENNEMINISTERILLE

Tienvarsimainonnan lupakäytäntöjen kehittäminen

Liikennevirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Suomen Yrittäjät ovat liikenneministeri Anu Vehviläisen pyynnöstä yhdessä kartoittaneet keinoja, millä tavoin tienvarsimainonnan lupakäytäntöä voidaan kehittää joustavammaksi.

Ulkomainontaa koskevat säännökset sisältyvät vuoden 2006 alusta voimaan tulleeseen maantielakiin. Aikaisemmin asiasta säädettiin luonnonsuojelulaissa. Valvonta- ja lupaviranomaiseksi tuli lain muutoksen myötä Tiehallinto alueellisten ympäristökeskusten sijaan. Maantielain 52 §:n 1 momentin mukaan asemakaava-alueen ulkopuolella ja asemakaava-alueen tieliikennealueella on kielletty maantien käyttäjille tarkoitettujen ulkomainosten asettaminen. Tienpitoviranomaisen voi myöntää poikkeuksen tästä kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä.

Saadakseen maanteiden varsilla esiintyvän mainontatilanteen hallintaan Tiehallinto käynnisti kesäkuussa 2006 tienvarsimainoksien inventoinnin, jonka perusteella luvattomaksi osoittautui runsaasta 6000 mainoksesta 80 - 85 %. Tilanteen voidaan katsoa syntyneen vuosien kuluessa aikaisemmin toimivien lupaviranomaisten epäyhtenäisestä lupakäytännöstä johtuen.

Maanteillä liikkuja opastetaan ensisijaisesti tieliikenneasetuksen mukaisilla opastusmerkeillä. Tieliikenneasetukseen on vuonna 2007 lisätty uudet matkailullisesti merkittävät ruskeapohjaiset opastusmerkkiryhmät. Lisäksi palvelukohteiden opastusmerkit kuuluvat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueiden (31.12.2009 asti Tiehallinnon tiepiirien) hoidon alueurakoita koskeviin sopimuksiin hoidon osalta vastaavalla tavalla kuin muutkin liikenteenohjauslaitteet.

Liikenneviraston lähtökohtana on tienvarsimainonnan säätelijänä sovittaa yhteen liikenneturvallisuus, viihtyisä liikenneympäristö ja tienvarsipalvelujen tarjonta.

Suomen Yrittäjien lähtökohtana on, että mainonnan poikkeuslupakäytännöt ja opastelupaharkinta tulevat nykyistä joustavammiksi ja yrityslähtöisemmiksi. Mainonnan poikkeuslupaharkinnassa tulee ottaa huomioon liikenneturvallisuusnäkökohdat mutta mainontaan, joka ei selvästi haittaa liikenneturvallisuutta, tulisi suhtautua poikkeuslupaharkinnassa nykyistä sallivammin. Poikkeuslupaharkinnassa tulee jatkossa ottaa huomioon mainonnan merkitys pai-

kallisille sekä haja-asutusseuduilla sijaitseville yrityksille. Mainonta ja opasteet tulee nähdä tienkäyttäjien ohella hyödyllisiksi myös yritysten ja paikallisten elinkeinorakenteiden elinvoimaisuuden näkökulmista. Näin ollen lupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon muun ohella myös yrittäjien tarve viestittää tienkäyttäjille omasta toiminnastaan, sijainnistaan ja palveluistaan.

Mainonnan poikkeuslupaharkinnan rajat on asetettu maantielain 52 §:ssä. Sen mukaan poikkeus mainontakiellosta voidaan myöntää, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä. Tässä vaiheessa on haettu sellaisia keinoja, joilla päästään tienkäyttäjiä palvelevia yrityksiä paremmin tyydyttävään tilanteeseen nykyisten säännösten puitteissa.

Työryhmä on päättänyt esittämään asiassa muistion, jossa esitetään seuraavat johtopäätökset:

- 1 Poikkeuslupamenettelyä on mahdollista joustavoittaa lainsäädäntöä muuttamatta nykyisen maantielain 52 §:n 1 momentin tulkinnalla.
- 2 Poikkeuslupien osalta lähtökohtana on mainoksen tarpeellisuusharkinnassa käytettävä kokonaisharkinta. Keskeisimmät elementit ovat liikenneturvallisuus, tieympäristö, läheisyysperiaate sekä kunkin maantien liikenteellinen merkitys (maanteiden jako valta-, kanta- seutu- ja yhdysteihin). Läheisyysperiaatteella tässä tarkoitetaan mm. kuntien lausuntojen merkitysten korostamista poikkeuslupaharkinnassa ja paikallisten yritysten kuulemista. Eurooppa- ja TEN-tieverkolla (Trans European Network) tienvarsimainonnan poikkeuslupaharkinnassa käytetään liikenteellisistä syistä kriittisempää arviointia kuin muulla tieverkolla.
- 3 Liikennevirasto päivittää olemassa olevan tienvarsimainonnan lupamenettelyohjeen työryhmän muistion linjausten mukaisesti vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa.
- 4 Liikennevirasto ohjeistaa lupaviranomaisena toimivaa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta toimimaan poikkeuslupaharkinnassa muistiossa sovittujen linjausten mukaisesti. Vireillä olevat poikkeuslupahakemukset arvioidaan uusien linjausten ja toimintaohjeiden pohjalta.
- 5 Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lisää yrittäjien neuvontaa ja yrittäjien kanssa käytävää vuoropuhelua mm. tuomalla esiin eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia.
- 6 Suomen Yrittäjät lisää jäsenilleen suuntautuvaa tiedottamista ja neuvontaa ulkomainontaan liittyen.
- 7 Liikennevirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Suomen Yrittäjät jatkavat yhteistyötä sekä seuraavat ulkomainonnan kehittymistä. Mikäli edellä mainituilla keinoilla ei saavuteta asetettuja tavoitteita, on harkittava maantielain säännösten kehittämistä.

Työryhmä on selvityksessään kiinnittänyt huomiota siihen, että maantienkäyttäjille suunnatusta tienvarsimainonnasta merkittävä osa sijoittuu taajamien ohikulkuteiden ja sisään tuloteiden tieliikennealueen ulkopuolelle asemakaava-alueilla. Liikenneturvallisuusnäkökohta korostuu tässä liikenneympäristössä. Näillä alueilla toimivaltainen viranomais on kunta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten toimenpidelupien kautta (MRL 126 §, MRA 62 §). Tästä syystä työryhmä ei ole selvityksessään käsitellyt asema-kaava-alueiden tienvarsimainontaa.

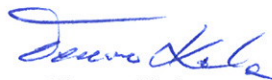
Helsingissä 25 päivänä helmikuuta 2010.

Tapani Määttä
Liikennevirasto

Janne Makkula
Suomen Yrittäjät

Teuvo Kela
Liikennevirasto

Tiina Toivonen
Suomen Yrittäjät

Piia Heiskala
Liikennevirasto

Jari-Pekka Koponen
Suomen Yrittäjät

Matti Höyssä
Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

LIITTEET

Muistio

**TIENVARSIMAINONNAN
POIKKEUSLUPAMENETTELYN
KEHITTÄMINEN**

MUISTIO

Liikennevirasto
Pirkanmaan ELY
Suomen Yrittäjät
24.2.2010

JOHDANTO	5
1 TAUSTAA MAANTIELAIN 52 §:N TULKINNALLE	8
1.1 Liikenneviraston näkemys	8
1.2 Suomen Yrittäjien näkemys	9
2 KEHITTÄMISEN TAVOITTEET	11
2.1 Liikennevirasto.....	11
2.2 Suomen Yrittäjät.....	11
3 KEINOT TAVOITTEISIIN PÄÄSEMISEKSI	12
3.1 Liikennevirasto.....	12
3.1.1 Liikenneturvallisuus ja tienvarsimaisema	12
3.1.2 Tarpeellisuusharkinta.....	12
3.1.3 Läheisyysperiaate	13
3.1.4 Mainonnan määrän hallinta ja valvonta	14
3.1.5 Palvelukohdeviitoituksen edelleen kehittäminen.....	14
3.1.6 Mainontatilanteen kehittymisen seuranta	15
3.2 Suomen Yrittäjät.....	15
3.2.1 Liikenneturvallisuus ja tienvarsimaisema	15
3.2.2 Hakijoiden tasapuolinen kohtelu.....	15
3.2.3 Kokonais- ja tarpeellisuusharkinta.....	16
3.2.4 Maantielain 52 §:n 2 momentin tulkinnan selkeyttäminen.....	17
4 ARVIO UUDISTUKSEN VAIKUTUKSISTA	17
4.1 Liikennevirasto.....	17
4.2 Suomen Yrittäjät.....	17
5 MAHDOLLISET ESTEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISELLE	18
5.1 Liikennevirasto.....	18
5.2 Suomen Yrittäjät.....	19
6 ERILLISSELVITYS VALTATUESTÄ 5 VÄLILLÄ HELSINKI - KUUSAMO.....	19
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	20
LIITTEET	

JOHDANTO

Tämä asiakirja sisältää Liikenneviraston ja Suomen Yrittäjien välillä käytyjen neuvottelujen yhteenvedon koskien tienvarsimainonnan poikkeuslupaharkinnan kehittämistä.

Liikenne- ja viestintäministeriössä 28.9.2009 käydyssä neuvottelussa Suomen Yrittäjät toivat esille, että mainonnan poikkeuslupakäytännöt ja opastelupaharkinta tulisi saattaa nykyisten säännösten puitteissa joustavammiksi ja yrityslähtöisemmiksi.

Samassa neuvottelussa sovittiin myös, että Suomen Yrittäjät ja Tiehallinto (1.1.2010 alkaen Liikennevirasto ja Pirkanmaan ELY) käynnistävät selvitystyön, jossa pyritään etsimään joustavampi tulkinta maantielain (23.5.2005/503) 52 §:n 1 momenttiin sisältyvän tienvarsimainoksen poikkeuslupan saamisen edellytyksiin.

Työryhmän puheenjohtajana toimi 31.12.2009 saakka Aulis Nironen Tiehallinnosta ja 1.1.2010 lähtien Tapani Määttä Liikennevirastosta, jäsenenä Antti Neimala (31.12.2009 saakka), Janne Makkula (1.1.2010 lähtien), Jari-Pekka Koponen ja Tiina Toivonen Suomen Yrittäjät ry:stä, Matti Höyssä Pirkanmaan ELYstä, Piia Heiskala ja Teuvo Kela Liikennevirastosta.

Tienvarsimainontaa koskevat säännökset sisältyvät vuoden 2006 alusta voimaan tulleen maantielakiin. Aikaisemmin asiasta säädettiin luonnonsuojelulaissa ja lupaviranomaisina toimivat alueelliset ympäristökeskukset. Maantielain säätämisen myötä valvonta- ja lupaviranomaiseksi tuli Tiehallinto, joka käynnisti kesällä 2006 maanteiden varsilla olevien tienvarsimainosten inventoinnin selvittääkseen luvallisten ja luvattomien tienvarsimainosten määrän. Reilusta 6000 mainoksesta luvattomiksi osoittautui 80 - 85 %. Syynä vallitsevaan tilanteeseen arvioidaan olevan aikaisempien lupaviranomaisten epäyhtenäinen lupakäytäntö sekä tiedottamisen ja valvonnan puute.

Tienvarsimainontaa koskevan lainsäädännön perusta on maantielain 52 §, jonka ensimmäisessä momentissa säädetään tienvarsimainonnan yleiskiellosta asemakaava-alueen ulkopuolella sekä poikkeuslupan edellytyksistä.

Poikkeuslupaviranomaisena toimi 31.12.2009 saakka Tiehallinto ja 1.1.2010 alkaen tienpitoviranomaisena poikkeuslupia käsittelee Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Asemakaava-alueella ja tieliikennealueen ulkopuolella olevien mainosten osalta lupaviranomaisena toimii kunta maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen säätämällä tavalla.

ULKOMAINONTAAN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Tienvarsimainontaa käsitteleviä säännöksiä on maantielaisissa, maankäyttö- ja rakennuslaissa, maankäyttö- ja rakennusasetuksessa sekä järjestyslaissa. Lisäksi tienvarsimainontaa ohjaavat mm. liikenne- ja viestintäministeriön päätökset ja kansainväliset sopimukset sekä tieliikennelaki ja -asetus.

Maantielaki 52 § (23.6.2005/503)

Asemakaava-alueen ulkopuolella sekä asemakaava-alueella maankäyttö- ja rakennuslain 83 §:n 4 momentin mukaisella liikennealueella on kielletty maantien käyttäjille tarkoitettujen ulkomainosten asettaminen. Tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeuksen tästä kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisena.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kiello ei koske kokous-, tiedotus-, huvi- tai muuta sellaista tilaisuutta taikka vaaleja tai kansanäänestystä koskevaa ilmoittelua eikä rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Tällaisia tilaisuuksia koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viikon kuluessa siitä, kun tilaisuus on pidetty.

Mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista tienpitoviranomaisen on pyydettävä kunnan lausunto, ellei lausunnon pyytäminen ole ilmeisen tarpeetonta. Jos tienpitoviranomainen on muu kuin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, myös keskukselta on pyydettävä lausunto. (22.12.2009/1242)

Tieliikennelaki (3.4.1981/267)

51 § määrittelee, kuka saa asettaa liikenteen ohjauslaitteen.

56 § Häiritsevän tai luvattoman laitteen asettaminen tielle

Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa merkkiä, kilpeä tai muuta laitetta, jonka voi erheellisesti käsittää liikennemeriksi tai muuksi liikenteen ohjauslaitteeksi taikka joka voi huonontaa sellaisen näkyvyyttä.

Tielle ei saa luvatta asettaa liikenteen ohjauslaitetta.

Poliisi tai Tienpitäjä saa heti poistaa laitteen, joka on asetettu 1 tai 2 momentin säännösten vastaisesti.

Tieliikenneasetus (5.3.1982/182)

20 § määrää tiellä kulkevan opastukseen ja suunnistukseen käytettävän opastusmerkkejä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (5.2.1999/132)

Määrittelee liikennealueen sekä rakennelman ja rakennuksen luvanvaraisuuden.

Maankäyttö- ja rakennusasetus (10.9.1999/895)

Määrittelee toimenpiteiden luvanvaraisuuden sekä naapurin kuulemisen.

Järjestyslaki (27.6.2003/612)

2 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan: taajamalla taajaan rakennettua aluetta, joka on osoitettu taajama -liikennemerkillä.

6 § Mainostaminen ja kuulutukset

Yleistä järjestystä tai turvallisuutta vaarantavan häikäisevän tai harhauttavan valon taikka liikenteenohjauslaitetta muistuttavan tai muuten turvallisuutta vaarantavan mainoksen käyttäminen on kielletty.

Tällaisen valon tai mainoksen käyttäjän on poliisin kehotuksesta viipymättä poistettava valo tai mainos.

Liikenneministeriön päätös liikenteen ohjauslaitteista (16.3.1982/203)

4 §

Liikenteen ohjauslaitteeseen tai sen kannattajaan ei saa kiinnittää mitään, mikä ei vastaa tämän laitteen tarkoitusta tai mikä vaikeuttaa liikenteen ohjausta.

KÄSITTEITÄ

Tämä muistio sisältää käsitteitä, jotka selvyiden vuoksi määritellään ohessa:

Tienvarsimainoksella tarkoitetaan tien varteen sijoitettua mainosta, ilmoitusta, julistetta tai muuta sellaista laitetta tai rakennelmaa, jonka kuva- tai tekstimuotoinen informaatio on tarkoitettu pääasiallisesti tienkäyttäjien nähtäväksi. *(Tievarsimainonnan käsikirja, 2002)*

Liikennekäytävällä/tienvarsipalvelulla tarkoitetaan moottori- ja moottoriliikennetiellä ja runkotiellä maantien välittömässä läheisyydessä sekä muualla enintään 1,0 kilometrin etäisyydellä tiestä sijaitsevaa pääasiassa tienkäyttäjille tarkoitettua palvelua. Harvaanasutulla seudulla tienvarsipalveluihin kuuluva palvelu voi sijaita enintään 1,5 kilometrin etäisyydellä tiestä. *(Palvelukohteiden viitoitus, 2007)*

Palvelukohteilla tarkoitetaan kaikille tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja (huoltoasemat, levähdysalueet jne.) sekä ensisijaisesti vapaa-ajan matkailun tai liikkumisen tarpeita (nähtävyydet, aktiviteetit, maaseutuyritykset jne.). *(Palvelukohteiden viitoitus, 2007)*

Harvaanasutulla seudulla tarkoitetaan tiejaksoa, jossa on erittäin vähän asutusta, ja tienkäyttäjille tarkoitetut palvelut sijoittuvat pääsääntöisesti tiejakson taajamiin, joiden keskinäinen etäisyys on enemmän kuin 50 kilometriä. *(Palvelukohteiden viitoitus, 2007)*

Maantie on yleiseen liikenteeseen luovutettu tie, jonka ylläpitämisestä valtio huolehtii. Liikenteellisen merkityksensä mukaan maantiet ovat valtateitä, kantateitä, seututeitä tai yhdysteitä. *(Maantielaki 23.6.2005/503)*

Läheisyysperiaatteella tarkoitetaan muun muassa kuntien lausuntojen merkitysten korostamista poikkeuslupaharkinnassa sekä ja paikallisten yritysten kuulemista ennen viranomaisen päätöksen tekemistä.

1 TAUSTAA MAANTIELAIN 52 §:N TULKINNALLE

1.1 Liikenneviraston näkemys

Tienvarsimainontaa koskevan poikkeuslupaharkinnan nykyohjeistus

Poikkeuslupaviranomaisen omaksuma lain tulkinta perustuu maantielain 52 §:n sanamuotoon, maantielain esitöihin (Hallituksen esitys HE 17/2004 ja Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö 9/2005 vp) sekä vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön.

Poikkeuslupaharkinnan ohjeistuksessa on otettu huomioon erityisesti hallituksen esityksessä esitetty yleinen tarve rajoittaa tienvarsimainontaa ja ohjata mainonta sopiviin paikkoihin. Edelleen on otettu huomioon, että ulkomainonta on tärkeää yritystoiminnan kannalta ja siksi poikkeuslupien myöntäminen on mahdollista.

Jotta poikkeuslupa voidaan myöntää, tulee mainoksen olla sidoksissa tienvarren - jolloin puhutaan niin sanotusta liikennekäytävästä - palveluihin tai muutoin tukea tienkäyttöä. Erityisesti on kiinnitetty huomiota poikkeuksen tarpeellisuuteen suhteessa liikenneturvallisuuteen. Liikenneturvallisuus on lupaharkinnan ensisijaisena perusteena. Ehdoton este poikkeuslupan myöntämiselle on, mikäli tienvarsimainos vaarantaa liikenneturvallisuutta aiheuttamalla:

- 1) näkemäesteen, peittämällä tarvittavan vapaan näkemän tiejaksolta tai liittymästä,
- 2) sekoittumisriskin muistuttamalla liiaksi virallista liikennemerkkiä tai liikennevalo-opastetta,
- 3) tarkkaavaisuuden vähenemisen kiinnittämällä liiaksi kuljettajan huomiota pois liikenteestä tai liikenteen ohjauksesta (liikennemerkit, ajoratamerkinnot, viitoitus, liikennevalot) ja näin heikentävän ajoneuvon kuljettajaa suorittamaan oikea-aikaisesti ja turvallisesti vaadittavat ajosuoritukset.

Poikkeuslupan edellytysten arvioinnissa otetaan huomioon maanteiden jaottelu liikenteellisen merkityksen mukaan. Arviointikriteereinä on muun muassa tien nopeusrajoitus, liikennemäärä, liikenteen koostumus sekä liittymätiheys ja tienvarsi-informaation kokonaismäärä kyseisellä tiejaksolla. Suomi on asetuksella saattanut voimaan eurooppalaisen sopimuksen kansainvälisistä pääliikenneväylistä (AGR-sopimus 17/1992, 26.2.1992, joka koskee nk. kansainvälistä E -tieverkkoa), jonka mukaan esteettiset ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen tienvarsimainontaa pitäisi välttää kansainvälisillä pääteillä. Tästä syystä Eurooppa- ja TEN-tieverkolla (Trans European Network) tienvarsimainonnan poikkeuslupaharkinnassa käytetään liikenteellisistä syistä kriittisempää arviointia kuin muulla tieverkolla (Liite 1).

Ohjeistuksessa on huomioitu Liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö, jonka mukaan liikenneympäristö tulee rauhoittaa eikä liikenteeseen kuulumatonta informaatiota tule lisätä. Mietinnön mukaan opastus ja matkailu ovat ensisijaiset perusteet poikkeuksen myöntämiselle.

Maanteillä liikkuja opastetaan ensisijaisesti tieliikenneasetuksen mukaisilla opastusmerkeillä, joiden viitoittamisissa kohteissa voidaan harjoittaa erilaista matkailijoita palvelevaa liiketoimintaa. Tieliikenneasetukseen on vuonna 2007 lisätty uudet matkailullisesti merkittävät ruskeapohjaiset opastusmerkkiryhmät. Uudet palvelukohdeopasteet helpottavat matkailuyritysten ja niiden tarjoamien palvelujen löytymistä.

Matkailun kannalta tarpeellista tienvarsimainosta arvioidaan kohteella harjoitettavan toiminnan kannalta, jolloin otetaan huomioon toiminnan tunnetuksi tekeminen, kohteeseen suuntautuvan liikenteen määrä ja kohteen vaikeasti hahmotettava sijainti.

Yksinomaan liiketaloudellisen tuloksen parantaminen, vaikka kyseessä olisi matkailuyritys, ei ole katsottu riittäväksi perusteeksi poikkeuslupan myöntämiselle. Palveluille, jotka sijaitsevat kaupunkien tai kuntien taajamissa, ei myönnetä poikkeuslupaa, koska taajamista voidaan olettaa löytyvän erilaisia palveluja. Myöskään tuotemainoksille ei myönnetä poikkeuslupia, sillä niillä ei katsota olevan sidoksia tienvarren palveluihin, eivätkä ne muutoinkaan tue tien käyttöä.

Mainoksen tarpeellisuutta harkittaessa on otettu huomioon tienkäyttäjien tarpeet, kohteen löydettävyys ja kohteessa harjoitettava toiminta. Poikkeuslupaviranomainen on pyrkinyt ottamaan tasapuolisesti huomioon niin maaseutuyrittäjien kuin muidenkin tienkäyttäjille palveluja tarjoavien tarpeen tiedottaa palveluistaan.

Poikkeuslupaharkinnassa on otettu hallituksen esityksen mukaisesti huomioon myös mainoksen muoto ja sisältö sekä sijoituspaikka ympäristön kannalta.

1.2 Suomen Yrittäjien näkemys

Ulkomainosten sijoittaminen asemakaava-alueen ulkopuolelle on maantielain (23.6.2005/503) 52 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan kielletty. Lain esitöissä kuitenkin todetaan, että tienvarsimainonta on tärkeää yritystoiminnan kannalta. Tästä johtuen tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeuksen ulkomainoskiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä. Lisäksi mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava maantielain 52 §:n 3 momentin mukaan siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista tienpitoviranomaisen on pyydettävä kunnan lausunto, ellei lausunnon pyytäminen ole ilmeisen tarpeetonta. Poikkeuslupaviranomaisena toimii Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (L 22.12.2009/1242).

Tienvarsimainonnan poikkeuslupan perusteet on määritelty tarkemmin hallituksen esityksessä (HE 17/2004). Poikkeuslupaharkinnassa liikenteen opastuksen tarve arvioidaan tiellä liikkujan kannalta kohteen löydettävyytenä. Matkailun osalta poikkeuslupan tarpeellisuutta arvioidaan kohteella harjoitettavan toiminnan kannalta ja arvioinnissa korostuu toiminnan tunnetuksi tekeminen.

Lain esitöissä ei sen sijaan määritellä sitä, missä tilanteissa poikkeuslupaa on pidettävä ”muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä”. KHO on ottanut kantaa lupaedellytysten täyttymiseen useassa ratkaisussaan (esim. KHO 21.5.1996/796 ja 31.12.1998/1695). KHO on muun muassa katsonut, etteivät yksinomaan yksittäisten yritysten liiketaloudelliset intressit ole riittävä peruste poikkeuslupan myöntämiseksi. On kuitenkin syytä huomata, että hallituksen esityksessä maantielaiksi (HE 17/2004 vp) todetaan, että poikkeamisvaltaa käyttäessään tienpitoviranomaisen tulee harkita poikkeuksen tarpeellisuutta nimenomaan suhteessa liikenneturvallisuuteen. Ottaen huomioon myös liikenne- ja

viestintävaliokunnan näkemykset asiasta, lakia voidaan tulkita niin, että vain liikenneturvallisuutta haittaava mainonta olisi pääsääntöisesti kiellettyä.

Suomen Yrittäjät katsoo, että maantielain 52 §:n ensimmäisen momentin lupaharkinnan ehtoja on lievennettävä olennaisesti. Kantaamme tukee se, että Tiehallinnon teettämän selvityksen (TIEH 4000423) mukaan tienvarsimainonnan ei ole todettu aiheuttaneen onnettomuuksia. Lisäksi Suomen Yrittäjät selvitti ja analysoi marraskuussa 2009 Tiehallinnon tienvarsimainonnan poikkeuslupakäytäntöä vuosilta 2006 – 2009 (liite 2). Selvityksen perusteella Tiehallinto on antanut ainoastaan 16 yritykselle ja säätiölle myönteisen lupapäätöksen tarkastelujakson aikana. Tiehallinto on myöntänyt selvityksen perusteella poikkeuslupia myös sellaisille yrityksille, joiden ei voida katsoa palvelevan tienkäyttäjiä tai mainokset eivät muutoin ole täyttäneet poikkeusluvan edellytyksiä. Yhteensä poikkeuslupapäätöksiä oli tehty 250 kappaletta.

Tievarsimainontaa koskevan poikkeuslupamenettelyn voidaan katsoa olleen viime vuosina erittäin tiukkaa ja joustamatonta. Suurin osa poikkeusluvan hakijoista on saanut lupaviranomaiselta kielteisen päätöksen. Päätöksiä on perusteltu muun muassa liikenneturvallisuustekijöillä sekä ympäristöllisillä seikoilla. Jos kohteeseen on jo lupaa haettaessa ollut olemassa tieliikennelainsäädännön mukainen opastus, ei poikkeusluvalle ole nähty olevan enää opastukseen liittyvää tarvetta. Sen sijaan toimintaansa aloitteleva yritys on voinut eräin edellytyksin saada määrääjäksi luvan mainokselleen.

Tiehallinto (nykyinen Liikennevirasto ja Pirkanmaan ELY-keskus) on ohjeissaan ja kielteisten poikkeuslupahakemusten perusteluissa katsonut, ettei yksinomaan yrityksen liiketaloudellisen tuloksen parantaminen ole riittävä peruste poikkeusluvan myöntämiselle. Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan tällainen tulkinta ei ole riittävä poikkeuslupahakemuksen eväämiseksi, vaan asiaa tulisi tarkastella laajemmasta näkökulmasta. Näin ollen mainoksen tarpeellisuus voitaisiin perustella esimerkiksi tietyn alueen elinkeinorakenteiden elinvoimaisuuden säilyttämisellä tai tiellä liikkujan tarpeella löytää palvelukohde.

Myös liikenneministeri Anu Vehviläinen on 19.10.2009 antamassaan tiedotteessa korostanut, että Tiehallinnon nykyiset käytännöt ja ohjeistukset ovat liian tiukat ja että ne haittaavat haja-asutusalueiden yrittäjyyttä. Edelleen ministeri toteaa, että tienvarteen laitettavat yrittäjien opasteet ovat tärkeitä niin yrittäjän kuin asiakkaiden kannalta.

Yrittäjien ja ministerin lisäksi eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on katsonut vuoden 2009 loppupuolella antamassaan mietinnössään (LvvlkM 21/2009 vp), että nykyinen tiukka tulkintakäytäntö ei vastaa maantielain 52 §:n tavoitteita. Säännöksen tarkoituksena ei ole ollut kieltää selkeästi liikenneturvallisuutta haittaamatonta mainontaa, joka voi olla erityisesti harvaan asuttujen seutujen elinkeinon harjoittamisen kannalta käytännössä elintärkeää. Valiokunnan mietinnössä viitataan työryhmämme työskentelyyn ja edellytetään, että myös hallitus seuraa säännösten toimivuutta.

Suomen Yrittäjät haluaa korostaa, että nykyinen tilanne kohtelee taajama-alueiden ja asemakaava-alueiden ulkopuolella toimivia pieniä yrityksiä epäoikeudenmukaisesti. Tämä johtunee siitä, että lupaviranomaisena näillä alueilla

toimii joko Pirkanmaan ELY-keskus tai asianosainen kunta. Molemmat lupaviranomaiset toimivat lupaharkinnassaan eri lakien ja ohjeiden velvoittamina, ja erityisesti kunnilla on kirjavia käytäntöjä asemakaava-alueille sijoitettavien mainosten edellytyksistä. Suomen Yrittäjien edustajille on lisäksi tullut varsin aktiivisesti palautetta siitä, että opasteliikennemerkkien lupakäytännöt eivät toimi riittävän yrittäjälähtöisesti.

2 KEHITTÄMISEN TAVOITTEET

2.1 Liikennevirasto

Liikenneviraston ensisijaisena perusteena tienvarsimainonnan poikkeuslupaharkinnassa on liikenneturvallisuuden toteutuminen. Liikenneviraston tavoitteena poikkeuslupakäytäntöjen kehittämiselle on nykylainsäädännön puitteissa joustavoittaa poikkeuslupaharkintaa ja samalla sovittaa yhteen liikenneturvallisuus, esteettinen tienvarsimaisema ja tienvarsi palvelujen tarjonta.

Liikenneviraston tavoitteena on saavuttaa länsieurooppalainen taso tieympäristön rauhoittamisessa ylimääräiseltä tienvarsimainonnalta sekä parantaa tienvarsimainosten laatua ja siisteyttä sekä saada mainostetut palvelut vastaamaan tasoltaan sitä, mitä tienkäyttäjä voi mainoksen perusteella odottaa. Mainonnan kokonaismäärää hallitaan ja pidetään sen taso kohtuullisena.

Poikkeuslupaviranomainen kohtelee poikkeusluvan hakijoita tasapuolisesti ja yhdenvertaisesti. Poikkeuslupaharkinta ja ratkaisutoiminta on johdonmukaista kuitenkin siten, että alueelliset erot huomioidaan lupaharkinnassa niin, että harvaanasutuilla seuduilla voidaan lupaharkinnassa suhtautua poikkeusluvan edellytyksiin lievemmin.

Liikennevirasto kehittää poikkeuslupaehtoja edelleen selkeämmiksi sekä valvoo lupaehtojen noudattamista.

2.2 Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjien tavoitteena on, että maantielain 52 § 1 momentin poikkeuslupakäytännöt sekä opastelupaharkinta tulevat nykyistä joustavammiksi ja yrityslähtöisemmiksi. Katsomme, että tähän tavoitteeseen voidaan päästä nykyisten säännösten tulkinnalla ja ohjeistuksia uudistamalla. Ulkomainosten lupaharkinnan lähtökohtana tulee olla lain esitöissäkkin lausuttu periaate poikkeusluvan kokonaisharkinnasta sekä yritysten tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu. Tällöin ei ole perusteltua rajata kaavamaisesti tiettyjä toimialoja tai mainostyypppejä poikkeusluvan piiristä, vaan ratkaista asia kussakin yksittäistapauksessa ennalta määriteltujen objektiivisten kriteerien kautta.

Ensisijaisesti tavoitteenamme on löytää sellaisia keinoja, joilla päästäisiin yrityksiä paremmin tyydyttävään tilanteeseen nykyisten säännösten puitteissa. Erityisen tärkeänä pidämme, että poikkeuslupaharkinnassa kiinnitetään erityistä huomiota liikenneturvallisuuden toteutumiseen ja että joustavuutta järjestelmään haetaan muista nykysäännösten tulkintavaihtoehdoista. Korostamme, että mainonta ja opasteet tulee nähdä yritysten ohella hyödyllisiksi myös tienkäyttäjien

näkökulmasta. Edellä sanotun perustella Suomen Yrittäjien tavoitteena on saavuttaa seuraavat yleiset linjaukset, jotka ohjaisivat lupamenettelyä ja lupaviranomaisen harkintaa jatkossa:

- Mainontaan, joka ei selvästi haittaa liikenneturvallisuutta, tullaan suhtautumaan poikkeuslupaharkinnassa nykyistä sallivammin.
- Yhdeksi poikkeuslupaa puoltavaksi nimenomaiseksi perusteeksi omaksutaan paikallisten yritysten tarve välittää palveluistaan informaatiota tienkäyttäjille.
- Maantielain 52 § toisessa momentissa tarkoitetussa rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta tulkitaan nykyistä joustavammin.
- Ulkomainosten poistokehotuskirjeen saaneiden yritysten poikkeuslupa-asiat käsitellään uudelleen uusien linjausten ja toimintaohjeiden mukaisesti.

Haluamme korostaa työryhmän työssä aiemminkin esittämäämme näkemystä siitä, että sikäli kuin ohjeistusta ja käytäntöjä uudistamalla ei voida saavuttaa yhteisiä tavoitteita, voidaan päätyä esittämään lain muuttamista. Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan kannanottojen perusteella näyttää selvältä, että valmiutta lainsäädännön muuttamiseen näiltä osin on olemassa.

3 KEINOT TAVOITTEISIIN PÄÄSEMISEKSI

3.1 Liikennevirasto

3.1.1 Liikenneturvallisuus ja tienvarsimaisema

Mainonnan poikkeuslupaharkinnassa painotetaan liikenneturvallisuusnäkökohtia. Liikenneturvallisuus on keskeisin seikka poikkeuslupaharkinnassa. Siksi tulee määritellä selkeästi ne seikat, jotka voivat olla liikenneturvallisuutta vaarantavia. Toisin sanoen määritellään selkeät periaatteet mainoksen hyväksyttävissä olevalle sijainnille tiejaksolla huomioiden tien toiminnallinen luokitus ja sillä olevat liikennemerkit ja muut tienpitäjän tienkäyttäjille asettamat opastus- ja tiedotustaulut. Myös mainoksen sisällölle määritellään tietyt kriteerit, jotta mainos ei sisältönsä puolesta kilpaile virallisten opastusmerkkien kanssa ajoneuvon kuljettajan huomiosta.

Myös tienvarsimaisema ja ympäristölliset seikat vaikuttavat poikkeuslupaharkinnassa. Määriteltäväksi tulevat kriteerit esteettiselle tienvarsimaisemalle sekä alueet, joilla on perusteltua syytä maisemallisista syistä (arvokkaat maisemat, kulttuurimaisemat ym.) rajoittaa tienvarsimainontaa. Tässä arvioinnista ovat paikallisten elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten Ympäristö- ja luonnonvarat -vastualueet mukana.

3.1.2 Tarpeellisuusharkinta

Jotta maantielain 52 §:ssä säänneltyjä poikkeusluvan edellytyksiä voidaan tulkita joustavammin, tarvitaan laajentavaa tulkintaa sille, mitä tarkoitetaan liikenteen

opastuksen kannalta tarpeellisella ja matkailun kannalta tarpeellisella. Joustavuutta lupakäytäntöön saadaan myös tulkitsemalla, mikä voi olla muu sellainen syy, jonka perusteella mainosta voidaan pitää tarpeellisena.

Liikenneviraston käsitys asiasta on, että mainostettavan palvelun tulee sijaita tien liikennekäytävässä, olla tienkäyttäjää palvelevaa tai muutoin tukea tienkäyttöä. Tästä syystä tuotemainonnalle ei myönnetä poikkeuslupia. Tuotemainoksilla ei katsota olevan sidoksia tienvarren palveluihin, eivätkä ne muutoinkaan tue tien käyttöä.

Poikkeuslupaperusteena liikenteen opastus otetaan tarpeellisuusharkinnassa huomioon, kuitenkin niin, että ensisijaisena pidetään edelleen tieliikenneasetuksen mukaisia liikennemerkkejä. Pääsääntönä on, että pysytään tien liikennekäytävässä, eikä risteävällä tiellä tai alemmalla tieverkolla sijaitsevalle palvelulle myönnetä poikkeuslupaa. Etäisyys tiestä kohteeseen on ratkaisuun vaikuttava tekijä. Muutoinkin pyritään aiemmin mainitun AGR-sopimuksen mukaisesti esteettiset ja turvallisuuskohdat huomioon ottaen välttämään tienvarsimainontaa kansainvälisillä pääteillä (ns. E-tieverkko).

Tienvarsimainos voidaan hyväksyä ennakkoinformaationa palvelusta, jos kyseessä on matkailullisesti merkittävä kohde tai kohteelle on muuten erityistä tarvetta ennakko-mainontaan/-opastukseen.

Poikkeuslupa tienvarsimainokselle voidaan kokonaisharkinnan perusteella myöntää, jolloin poikkeuslupaharkinnassa otetaan nimenomaisesti huomioon tienkäyttäjien tarve saada informaatiota tienvarrella sijaitsevista tienkäyttäjille ja matkailijoille suunnatuista palveluista. Edellytyksiä tienvarsimainokselle nykyistä säännöstöä tulkiten on esimerkiksi, kun:

- Kohde sijaitsee päätien (valta-, kanta- ja E -tie) ns. liikennekäytävässä ja tukee tien käyttöä tienvarsipalveluna. Kohteen lähiopastuksena toimivat tieliikenneasetuksen mukaiset opastusmerkit ja tällöin mainos toimii ennakkoinformaationa muutaman kilometrin päässä edessä olevasta tienvarsipalvelusta.
- Alemmalla tieverkolla lähinnä matkailuun liittyvien palvelujen kohdalla ennakkomainonnan tarvetta arvioidaan samoilla lähtökohdilla kuin arvioitaessa palvelukohdeviitoituksenkin tarvetta. Kohteen lähiopastuksena toimivat tieliikenneasetuksen mukaiset opastusmerkit ja mainos toimii ennakkoinformaationa tilanteen mukaisella etäisyydellä kohteesta alueelliset erot huomioiden.

Taajamien oletetaan sisältävän peruspalveluja (esim. opastuspisteen seudun palvelutarjonnasta), joten taajamissa sijaitseville yrityksille ei ilman erityisiä perusteluja myönnetä poikkeuslupaa.

3.1.3 Läheisyysperiaate

Poikkeuslupaharkinnassa haetaan tukea läheisyysperiaatteesta siten, että tarpeellisuusharkinnassa tukeudutaan paikalliseen tietoon mahdollisimman paljon.

Liikenneviraston käsityksen mukaan läheisyysperiaatteella tarkoitetaan subsidiariteettiperiaatetta, jonka mukaan julkisen vallan päätökset tulisi tehdä mahdollisimman lähellä ihmisiä. Tämän lisäksi päätös tulee tehdä mahdollisimman lähellä sitä koskevaa ympäristöä, jotta päätöksentekijöillä on mahdollisimman paljon paikallista tietoa ja mahdollisimman hyvät mahdollisuudet tutustua paikallisiin olosuhteisiin.

Maantielain 52 § 3 momentissa on säädetty kunnan lausunnon pyytämisestä ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista. Kunnan lausunto on pyydettävä, ellei lausunnon pyytäminen ole ilmeisen tarpeetonta. Merkityksen antaminen kunnan lausunnoille on osa läheisyysperiaatteen toteuttamista. Toteutettaessa läheisyysperiaatetta tulevat paikallisten yrittäjien tarpeet paremmin huomioon otetuiksi.

Läheisyysperiaatteen mukaisesti Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lisää poikkeuslupaa hakevien yrittäjien neuvontaa ja yrittäjien kanssa käytävää vuoropuhelua tuomalla muun muassa esiin eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia.

3.1.4 Mainonnan määrän hallinta ja valvonta

Mainosten kokonaismäärää pitkällä aikavälillä hallitaan siten, että myönnetty poikkeusluvut ovat määräaikaista, pääsääntöisesti 3 - 5 vuotta. Tieverkolla olevien mainosten määrää hallitaan ainakin päätieverkon osalta alueellisilla tai tiekohtaisilla yleissuunnitelmilla, joissa otetaan huomioon mainosten yleiset sijoitusperiaatteet (ks. Tienvarsimainonnan käsikirja, Helsinki 2002). Yksi keino hallita tienvarsimainosten määrää, on perustaa seurantaryhmä, joka jatkuvasti seuraa myönnettyjen lupien määrää ja niiden sijoittumista tieverkolla. Myös tietoteknisten ohjelmien hyväksikäyttö mainosten määrän valvonnassa on mahdollista (ainakin Liikenneviraston Tiira).

Lupaehtojen noudattamisen valvomiseksi käyttöön otetaan lupaviranomaisen myöntämä merkki/tunnus, joka asetetaan mainokseen selkeästi näkyvälle paikalle. Näin mainonnan kokonaistilannetta ja lupaehtojen noudattamista on helpompi seurata ja valvoa. Myös mainoksen pystyttämistä voidaan kontrolloida vastaavasti kuin palvelukohteiden opasteissa (esim. aluevastaava mukana varmistamassa mainoksen poikkeuslupan mukaista sijaintia ja sisältöä).

3.1.5 Palvelukohdeviitoituksen edelleen kehittäminen

Liikennevirasto selvittää myös palvelukohdeviitoituksen perusteiden laajentamismahdollisuuksia kohdentaen harvaanasuttujen seutujen tilanteisiin. Tarkennukset voidaan tehdä yhdessä esimerkiksi Liikenne- ja viestintäministeriön ja Suomen Yrittäjien kanssa.

3.1.6 Mainontatilanteen kehittymisen seuranta

Liikennevirasto päivittää edellä esitetyiltä osin tienvarsimainonnan lupamenettelyohjeen. Liikennevirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Suomen Yrittäjät jatkavat yhteistyötä. Yhteistyötä muiden sidosryhmien kanssa on myös harkittava. Ulkomainonnan kehittymistä seurataan aktiivisesti pitemmällä aikajänteellä.

3.2 Suomen Yrittäjät

3.2.1 Liikenneturvallisuus ja tienvarsimaisema

Haluamme korostaa, että liikenneturvallisuus on tärkeä lähtökohta poikkeuslupaharkinnassa. Liikenne- ja viestintävaliokunta on mietinnössään (LvvlkM 21/2009 vp) kuitenkin lausunut, ettei maantielain 52 § 1 momentin tarkoituksena ole ollut kieltää selkeästi liikenneturvallisuutta haittaamatonta mainontaa. Toisin sanoen selkeästi liikenneturvallisuutta haittaamaton mainonnan tulee olla sallittua. Tämän perusteella on lähdettävä siitä, että Tiehallinnon kontrolli poikkeuslupaharkinnassa kohdistetaan jatkossa erityisesti liikenneturvallisuusnäkökohtien selvittämiseen.

Ehdotamme, että liikenneturvallisuus otetaan huomioon myös myönteisissä lupapäätöksissä, kun määritellään mainosten sijoittamista sekä niiden kokoa, ulkonäköä ja sisältökysymyksiä. Mainosten kokoa, ulkonäköä ja sisältöä ei kuitenkaan ole tarpeen ohjeistaa tiukasti. Erityisesti on huolehdittava siitä, että mainokset voidaan toteuttaa pienille yrityksille kohtuullisin kustannuksin. Väljää ohjeistusta tukee myös se, että vapaa kilpailu tuo markkinoille parhaat ja yrittäjien kannalta edullisimmat ratkaisut. Mainosten sijoittelun suhteen johtoa voitaisiin hakea väliaikaisten mainosten sijoittelua koskevasta Tiehallinnon ohjeistuksesta, joka on suhteellisen väljä.

Tapauskohtaisesti saattaa olla perusteltua, että mainoksen sijoittaminen Natura-alueelle, luonnonsuojelualueelle ja valtakunnallisesti merkittävään kulttuurihistorialliseen ympäristöön vaikuttaa kielteisesti lupapäätökseen. Katsomme, että läheisyysperiaatteen mukaisesti on näissä tilanteissa hankittava kunnan lausunto asiasta ja annettava lausunnonle painoarvoa lupaharkinnassa.

Mahdollisesti lisääntyvien mainosten turvalliseen sijoittamiseen liittyvää haastetta voitaisiin hallita samaan tapaan kuin palvelukohteiden viitoituksessa. Tällöin voidaan pyrkiä siihen, että toteutetaan yhteistaulujärjestelyitä tai otetaan turvallisuusnäkökohdat muuten riittävästi huomioon sijoituspäätöksiä tehtäessä. Lupakäytännössä pyritään kuitenkin siihen, että liikenneturvallisuusnäkökohtien lisäksi huomioidaan tarve välttää mainosten liiallinen kirjavuus.

3.2.2 Hakijoiden tasapuolinen kohtelu

Lupaharkinnan kantavana periaatteena tulee olla yritysten tasapuolinen kohtelu, eikä poikkeuslupan myöntäminen ole perusteltua vain tietyille ennalta määritellyille toimialoille tai tietyillä maantieteellisillä alueilla sijaitseville toimijoille. Tämän vuoksi ei ole perusteltua rajata automaattisesti ja kaavamaisesti tiettyjä toimialoja tai

mainostyyppejä poikkeuslupan piiristä, vaan ratkaisuun tulisi päätyä kussakin yksittäistapauksessa ennalta määriteltujen objektiivisten kriteerien kautta. Myös niillä yrityksillä, joilla ei ole oikeutta saada virallista opastekylttiä, tulee olla mahdollisuus saada lupa ulkomainokseen, jos sen saamisen edellytykset muuten yksittäistapauksessa täyttyvät. Tätä tulkintaa puoltaa yritysten tasapuolisen kohtelun periaate.

3.2.3 Kokonais- ja tarpeellisuusharkinta

Hallituksen esityksessä painotetaan, että poikkeuslupan myöntämisen kokonaisharkintaa korostaa se, että liikenteen opastuksen ja matkailun lisäksi voidaan tarpeellisuusharkinnassa ottaa huomioon muitakin perusteita. Tavoitteenamme on, että yhdeksi poikkeuslupaa puoltavaksi nimenomaiseksi perusteeksi omaksutaan poikkeuslupaharkinnassa paikallisten yritysten tarve välittää palveluistaan informaatiota tienkäyttäjille. Tällaisissa tapauksissa hakemuksia ei pidetä yksinomaan yksittäisten yritysten liiketaloudellisessa intressissä tehtyinä, vaan katsotaan niiden edistävän paikallisten elinkeinorakenteiden elinvoimaisuutta. Tämä on Suomen Yrittäjien tekemän poikkeuslupaselvityksen mukaan myös kuntien edun mukaista. Todettakoon, että tilapäisen myynnin viitoitusta koskevassa ohjeessa suositetaan lähituotteita.

Linjauksen perusteella poikkeuslupaharkinnassa voitaisiin suhtautua selvään tuotemarkkinointiin pidättyvämmiin kuin yrityksen logoon ja nimeen perustuvaan markkinointiin. Tämä tulkinta olisi myös lainkohdan sanamuodon mukainen perustuen sijainnin opastukseen.

Ulkomainos voidaan lupaharkinnassa katsoa tarpeelliseksi liikenteen opastuksen kannalta. Hallituksen esityksessä todetaan, että liikenteen opastuksen tarve arvioidaan tiellä liikkujan kannalta kohteen löydettävyytenä. Lakia voidaan tulkita lupaharkinnassa niin, että paikallisen yrityksen logoon tai nimeen perustuva mainos on tienkäyttäjälle tarpeellinen juuri kohteen opastavan informaation vuoksi. Näin ollen tällaiselle ulkomainokselle tulisi myöntää poikkeuslupa, jos sille ei ole liikenneturvallisuuden ja muiden kriteerien vuoksi esteitä. Uudet joustavammat ja yritysystävällisimmät laintulkinnat on tarpeellista kirjata poikkeuslupamenettelyä koskeviin ohjeisiin.

Tähän saakka Tiehallinnon antamista myönteisistä lupapäätöksistä voidaan aineiston vähäisyyden ja päätösten perusteluiden vuoksi tehdä vain hyvin rajoitetusti johtopäätöksiä. Näyttää kuitenkin siltä, että poikkeuslupahakemusten tulkitseminen nykyistä laajemmin opastuksen kannalta tarpeelliseksi on yksi mahdollinen etenemistie. Tulkinnan laajentaminen siten, että ”muu vastaava syy” määriteltäisiin yrityslähtöisesti, tukisi myös opastuksen tehostamista. Näin siis muu vastaava syy voisi olla haja-asutusalueen yritysten tarve tehdä itseään ja palveluitaan tunnetuksi tienkäyttäjien keskuudessa silloinkin, kun mainoksilla ei ole välitöntä opastavaa merkitystä.

Katsommekin, että jos mainos ei ole tarpeellinen matkailun tai opastuksen kannalta, ei hakemusta tule kaavamaisesti hylätä. Tällöin lupaviranomaisen tulisi harkita sitä, onko mainos tarpeellinen muusta syystä. Yhdeksi poikkeuslupaa puoltavaksi nimenomaiseksi perusteeksi omaksua paikallisten yritysten tarve välittää palveluistaan informaatiota tienkäyttäjille. Tällaisissa tapauksissa

hakemuksia ei pidetä yksinomaan yksittäisten yritysten liiketaloudellisessa intressissä tehtyinä, vaan katsotaan niiden edistävän paikallisten elinkeinorakenteiden elinvoimaisuutta. Katsomme, että läheisyysperiaatteen mukaisesti on näissä tilanteissa hankittava kunnan lausunto asiasta ja annettava lausunnonle painoarvoa ratkaisutilanteessa niin, että kunnan puoltava lausunto riittäisi ”muuksi vastaavaksi syyksi” tai puoltava lausunto olisi ainakin presumptio tästä.

3.2.4 Maantielain 52 §:n 2 momentin tulkinnan selkeyttäminen

Edellä on käsitelty vain maantielain 52 §:n 1 momentin tulkintaa. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä tarkastella myös pykälän 2 momenttia. Katsomme, että rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta, tulisi tulkita nykyistä joustavammin. Lisäämällä joustoa ”läheisyyden” tulkintaan taattaisiin mahdollisuus siihen, että suhteellisen lähellä maantietä oleva yritys voisi sijoittaa opasteen tai mainoksen maantien varteen kertomaan paikalla harjoitettavasta toiminnasta. Rakennuksen läheisyydessä tapahtuvaksi ilmoitteluksi paikalla harjoitettavasta toiminnasta voitaisiin tulkita esimerkiksi niin, että sillä tarkoitetaan enintään yhden kilometrin etäisyydellä maantieltä tarjottavaa palvelua.

4 ARVIO UUDISTUKSEN VAIKUTUKSISTA

4.1 Liikennevirasto

Liikenneviraston näkemyksen mukaan ehdotetuilla maantielain 52 §:n tulkinnan laajennuksilla tulee olemaan merkitystä erityisesti harvaan asutuilla seuduilla sijaitseville tienkäyttäjille palveluja tarjoaville yrityksille, joiden mahdollisuudet saada poikkeuslupa tienvarsimainokselle tulee olemaan nykyistä parempi. Myös varsinaisista tienvarsipalveluista informoiminen ennakoon tulee mahdolliseksi.

Mikäli poikkeuslupan myöntämisen edellytyksiä (ns. kriteerit) ei onnistuta määrittelemään riittävän selkeiksi, saattaa tilanne johtaa siihen, että

- 1) poikkeuslupakäytännöstä ei muodostu yhdenvertaista ja tasapuolista ja/tai
- 2) tienvarsimainosten määrä lisääntyy huomattavasti.

Kuitenkin nykyistä sallivamman ja joustavamman lupamenettelyn eduksi voidaan lukea tienvarsimainosten laadun ja siisteyden paranemista, koska mainosten ulkomuotoa ja sisältöä voidaan paremmin ohjata ja valvoa ja siten myös estää mainonnan ryöstäytyminen hallitsemattomaksi luvattomaksi kyltiviidakoksi.

Myös lisättävä tiedottaminen ja neuvonta vähentävät luvattomia mainoksia tienvarsilla ja ohjaa yrittäjiä hakemaan esimerkiksi tieliikenneasetuksen mukaisia palvelukohteiden opasteita tienvarsimainosten sijaan.

4.2 Suomen Yrittäjät

Tiehallinnon arvion mukaan tienvarsilla on tällä hetkellä noin 6000 mainostaulua, joista vain 10 - 15 %:lla on voimassa oleva poikkeuslupa. On mahdotonta arvioida tarkasti, miten uusi tulkintalinja vaikuttaisi jo toteutettuun mainontaan. Toivottavaa

on, että suurin osa nykyisistä mainoksista voitaisiin säilyttää ennallaan. Haluamme korostaa, että nykyisten mainosten ei ole todettu aiheuttaneen liikenneturvallisuuden konkreettista vaarantumista.

Neuvotteluissa on tuotu esille huoli siitä, että poikkeuslupahakemusten määrä kasvaisi hallitsemattomasti, ellei lupaharkintaan määriteltäisi tiukkoja ehtoja. Lupahakemusten määrä on hyvin vaikea ennakoida, mutta jonkinlaista johtoa voidaan saada tarkastelemalla yritysten sijoittumista toisaalta suurimpiin kaupunkeihin ja toisaalta niiden ulkopuolelle:

Vuoden 2007 tilastojen mukaan 10 suurimman kaupungin alueella toimi yli 42 % kaikista suomalaisista yrityksistä eli yhteensä noin 104 000 yritystä. Yli 40 000 asukkaan kaupungeissa, joita on 23, toimi miltei 53 % yrityksistä. Näiden kaupunkien ulkopuolella toimi noin 120 000 yritystä, joista yksinyrittäjiä on huomattavasti yli puolet. Pääsääntöisesti yksinyrittäjät eivät harjoita sellaista toimintaa, jota mainostetaan tienvarsilla. Poikkeuksena ovat lähinnä kesäkahvilapalvelut ja käsityötuotteiden valmistaminen. Näin ollen poikkeuslupahakemusten määrän ei voida perustellusti odottaa kasvavan hallitsemattomasti, vaikka luvan saamisen edellytyksiä joustavoitettaisiinkin yritysturvallisuuteen suuntaan.

Kun otetaan huomioon, että poikkeuslupakäytäntö koskee asemakaava-alueiden ulkopuolisia kohteita, ei ole realistista ajatella, että lupahakemusten määrä kasvaisi räjähdysmäisesti. Asiaa on kuitenkin syytä seurata, niin kuin uusien linjausten käytännön vaikutuksia muutenkin. Käydyissä neuvotteluissa on tullut ilmeiseksi, että tienvarsimainonnan ja tienvarsiopestien käytäntöjen osalta on tarvetta jatkuvalla vuoropuhelulle Tiehallinnon ja yritysten välillä. Vuoropuheluun on tarkoituksenmukaista kytkeä mukaan kaikki tahot, joilla on asiaan kiinnostusta. Keskeisiä sidosryhmiä ovat liikenne- ja viestintäministeriö, yrittäjäjärjestöt, kunnat (Kuntaliitto) sekä ympäristöviranomaiset. Vuoropuhelun organisoinnissa on syytä ottaa huomioon vuodenvaihteessa toteutunut valtion hallintouudistus.

Yksi tapa vuoropuhelun järjestämiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi voisi olla ”Tienvarsimainonnan ja opasteiden neuvottelukunnan asettaminen”. Neuvottelukunnassa seurattaisiin lupakäytäntöjä ja vaihdettaisiin niistä näkemyksiä. Kehittämisehdotukset menisivät tätä kautta suoraan tienpitoviranomaisen ja muiden sidosryhmien tietoon. Lupaharkintaan neuvottelukunnan asettamisella ei olisi suoranaista vaikutusta, sillä viranomaisen lupaharkinnan on perustuttava voimassaolevien säännösten tulkintaan. Toisaalta voidaan ajatella, että tarvittaessa neuvottelukunnasta on mahdollista kehittää esimerkiksi lausuntoja antava elin lupaharkinnan tueksi.

5 MAHDOLLISET ESTEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISELLE

5.1 Liikennevirasto

Liikennevirasto katsoo, että liian avoimien poikkeusluvan harkintakriteereiden vaarana on, että yrittäjät kokevat, ettei heitä ole kohdeltu yhdenvertaisesti. Liikenneturvallisuussyistä sekä maisemallisista seikoista johtuen on tarkoituksenmukaista rajoittaa tienvarsimainosten määrää ja ohjata välttämätön

mainonta sille sopiviin paikkoihin. Luonnollisesti tällaisia paikkoja tiejaksoilla on rajallinen määrä.

Suomen Yrittäjät ovat katsoneet, että maantielain 52 § 2 momentissa säänneltyä rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta, voitaisiin tulkita nykyistä joustavammin. Ehdotus yhden kilometrin etäisyydestä mainoksen ja palvelun välillä on kuitenkin sellainen, että se johtaisi kestäättömään lopputulokseen, jossa hallitsematon tienvarsimainonta lisääntyisi merkittävästi. Poikkeuslupaviranomainen tulkitsee säännöstä siten, että mainoksen ja rakennuksen, jossa palvelua tai muuta vastaavaa tarjotaan, välillä on oltava tienkäyttäjän kannalta selkeästi havaittavissa oleva toiminnallinen yhteys, jolloin mainoksen ja rakennuksen väliseltä etäisyydeltä edellytetään selvästi lyhyempää välimatkaa. Etäisyyttä arvioidaan tien poikkileikkaussuunnassa ja etäisyys on nimenomaan tien ja paikalla harjoitettavan toiminnan välistä etäisyyttä.

5.2 Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät katsoo, että vaikka työryhmän työskentelyn tuloksena saataisiin linjattua yhteiset lähtökohdat joustavampaa ja yrittäjäystävällisempää poikkeuslupakäytäntöä varten on vaarana, että poikkeuslupakäytäntö pysyy myönnettyjen lupien lukumäärän kannalta samana tai poikkeuslupakäytäntö tiukentuu entisestään. Tällaisen tilanteen välttämiseksi katsomme, että on perusteltua laatia yhdessä Liikenneviraston kanssa sellainen ohjeistus, mikä ei jätä tulkinnanvaraiseksi esimerkiksi sitä, mikä on ”tarpeellista” tai milloin mainoksen katsotaan olevan ”muusta sellaisesta syystä tarpeellinen”. Ohjeistukseen tulisi laatia ne yksiselitteiset kriteerit, joiden perusteella mainosta tai opastetta voidaan pitää liikenneturvallisuutta tai maisemallisia arvoja haittaavina. Arvioinnin tulisi perustua luotettaviin selvityksiin. Näiden kriteerien varaan voidaan rakentaa ne muut elementit, joilla lupakäytäntö saadaan yrittäjien kannalta joustavammaksi ja myönteisemmäksi.

6 ERILLISSELVITYS VALTATIESTÄ 5 VÄLILLÄ HELSINKI - KUUSAMO

Pirkanmaan ELY -keskuksen toimeksiannosta käynnistettiin tammikuussa 2010 erillinen selvitystyö, jossa inventoidaan ja arvioidaan valtatiellä 5 välillä Helsinki - Kuusamo sijaitsevat tienvarsimainokset ja palvelukohteiden opasteet. Kyseisen valtatiejakson voidaan katsoa edustavan läpileikkausta päätieverkon ominaisuuksista; 796 kilometriin sisältyy moottori-, ohituskaista-, taajamien ohitustietä, etelässä runsaasti liikennettä, pohjoisessa harvaan asuttua maaseutua jne. Alustavien tietojen perusteella 344 maantienkäyttäjille suunnatusta tienvarsimainoksesta merkittävä osa sijoittuu taajamien ohikulkuteiden ja sisääntuloteiden tieliikennealueen ulkopuolelle asemakaava-alueilla. Näillä alueilla toimivaltainen viranomainen on kunta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten toimenpidelupien kautta (MRL 126 §, MRA 62 §).

Raporttia on tarkoitus hyödyntää tienvarsimainonnan poikkeuslupamenettelyohjeen päivistytyössä arvioitaessa mm. mainoslaitteen sijaintia maantien varrella kohteeseen nähden, mainospinnan sisältöä ja merkitystä tienkäyttäjälle ja palvelun tuottajalle. Raportti työstä valmistuu kokonaisuudessaan maaliskuun 2010 aikana.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Poikkeuslupaharkinnan lähtökohtana on edelleen pidettävä sitä, että maantielain 52 §:n 1 momentin mukaan asemakaava-alueen ulkopuolella ja asemakaava-alueen tieliikennealueella on kielletty maantien käyttäjille tarkoitettujen ulkomainosten asettaminen.

Lain sanamuoto antaa kuitenkin mahdollisuuksia laajentaa tienvarsimainoksia koskevan poikkeuslupan myöntämisen edellytyksiä. Tämä edellyttää maantielain 52 §:n 1 momentin toisen virkkeen

"Tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeuksen tästä kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisena."

aukaisemista etenkin "muun sellaisen tarpeellisen syyn" osalta poikkeuslupaharkintaa koskevassa ohjeistuksessa.

Ohjeistukseen tehtävät muutokset on perusteltava kestävästi, jotta uusi tulkinta on mahdollisimman tasapuolinen poikkeuslupan hakijoiden kesken. Laajemmassakin tulkinnassa on huomioitava, että edelleen liikenneturvallisuus ja ympäristölliset näkökohdat on otettava huomioon. Myös poikkeuslupan hakijoiden tasapuolinen ja yhdenvertainen kohtelu edellyttää, että tienpitoviranomainen tulkitsee lakia kaikkien hakijoiden kohdalla samalla tavoin ja on ratkaisutoiminnassaan johdonmukainen.

Yleisenä lähtökohtana pidetään sitä, että tienkäyttäjien opastus kohteeseen tapahtuu ensisijaisesti tieliikenneasetuksen mukaisilla liikennemerkeillä. Viitoituksen täydentämistarpeet pyritään ratkaisemaan täydentämällä viitoitusta palvelukohteiden opastusmerkeillä.

Tässä vaiheessa on haettu sellaisia keinoja, joilla päästään tienkäyttäjiä palvelevia yrityksiä paremmin tyydyttävään tilanteeseen nykyisten säännösten puitteissa. Mainonta ja opasteet tulee nähdä yritysten ohella hyödyllisiksi myös tienkäyttäjän näkökulmasta.

Edellä esitetyn perusteella työryhmä esittää seuraavat johtopäätökset:

1. Poikkeuslupamenettelyä on mahdollista joustavoittaa lainsäädäntöä muuttamatta nykyisen maantielain 52 §:n 1 momentin tulkinnalla.
2. Poikkeuslupien osalta lähtökohtana on mainoksen tarpeellisuusharkinnassa käytettävä kokonaisharkinta. Keskeisimmät elementit ovat liikenneturvallisuus, tieympäristö, läheisyysperiaate sekä kunkin maantien liikenteellinen merkitys (maanteiden jako valta-, kanta- seutu- ja yhdysteihin). Läheisyysperiaatteella tässä tarkoitetaan mm. kuntien lausuntojen merkitysten korostamista poikkeuslupaharkinnassa ja paikallisten yritysten kuulemista. Eurooppa- ja TEN-tieverkolla (Trans European Network) tienvarsimainonnan poikkeuslupaharkinnassa käytetään liikenteellisistä syistä kriittisempää arviointia kuin muulla tieverkolla.

3. Liikennevirasto päivittää olemassa olevan tienvarsimainonnan lupamenettelyohjeen työryhmän muistion linjausten mukaisesti vuorovaikutteisesti sidosryhmien kanssa.
4. Liikennevirasto ohjeistaa lupaviranomaisena toimivaa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta toimimaan poikkeuslupaharkinnassa tässä muistiossa sovittujen linjausten mukaisesti. Vireillä olevat poikkeuslupahakemukset arvioidaan uusien linjausten ja toimintaohjeiden pohjalta.
5. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lisää yrittäjien neuvontaa ja yrittäjien kanssa käytävää vuoropuhelua mm. tuomalla esiin eri vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia.
6. Suomen Yrittäjät lisää jäsenilleen suuntautuvaa tiedottamista ja neuvontaa ulkomainontaan liittyen.
7. Liikennevirasto, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Suomen Yrittäjät jatkavat yhteistyötä sekä seuraavat ulkomainonnan kehittymistä. Mikäli edellä mainituilla keinoilla ei saavuteta asetettuja tavoitteita, on harkittava maantielain säännösten kehittämistä.

Työryhmä on selvityksessään kiinnittänyt huomiota siihen, että maantienkäyttäjille suunnatusta tienvarsimainonnasta merkittävä osa sijoittuu taajamien ohikulkuteiden ja sisääntuloteiden tieliikennealueen ulkopuolelle asemakaava-alueilla. Liikenneturvallisuuskäsitteitä korostuu tässä liikenneympäristössä. Näillä alueilla toimivaltainen viranomainen on kunta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten toimenpidelupien kautta (MRL 126 §, MRA 62 §). Tästä syystä työryhmä ei ole selvityksessään käsitellyt asema-kaava-alueiden tienvarsimainontaa.

**Eurooppa- ja
TEN-tieverkko**
(Trans European Network)
1.1.2003

- E-tiet
- TEN-tiet
- E- ja TEN tiet

Tienvarsimainonta

Selvitys maantielain 52 §:n poikkeuslupamenet-
lystä

27.11.2009

1 JOHDANTO

1.1 Tienvarsimainonnan lainsäädännöllinen perusta

Tienvarsimainonta on maantielain (23.6.2005/503) 52 §:n pääsäännön mukaan kiellettyä asemakaava-alueen ulkopuolella. Tienvarsimainokselle voidaan kuitenkin myöntää hakemuksesta poikkeuslupa, jos mainosta on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä. Lain kolmannessa momentissa määritellään mainoksen sopeutuminen ympäristöön, jota koskien lupakäsittelyssä pyydetään lausunnot alueelliselta ympäristökeskukselta ja kunnalta. Valvonta- ja poikkeuslupaviranomaisena on vuodesta 2006 sakka toiminut Tiehallinto. Tienvarsimainontaa koskeva poikkeuslupakäsittely on keskitetty Hämeen tiepiiriin. Tilapäiset mainokset, vaalimainokset ja rakennuksessa tai sen läheisyydessä olevat mainokset eivät tarvitse poikkeuslupaa, mutta Tiehallinto ohjeistaa näidenkin mainosten sijoittamista.

Tienvarsimainonnan lainsäädännön perustana on Maantielain 52 §, jonka ensimmäisessä momentissa esitetään tienvarsimainonnan yleiskielto, poikkeusluvan edellytykset ja määritellään tienpitoviranomaisen valvonta-alue:

”Asemakaava-alueen ulkopuolella sekä asemakaava-alueella maankäyttö- ja rakennuslain 83 §:n 4 momentin mukaisella liikennealueella on kielletty maantien käyttäjille tarkoitettujen ulkomainosten asettaminen. Tienpitoviranomainen voi myöntää poikkeuksen tästä kiellosta, jos sitä on pidettävä liikenteen opastuksen tai matkailun kannalta tai muusta sellaisesta syystä tarpeellisenä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kielto ei koske kokous-, tiedotus-, huvi- tai muuta sellaista tilaisuutta taikka vaaleja tai kansanäänestystä koskevaa ilmoittelua eikä rakennuksessa ja sen läheisyydessä tapahtuvaa ilmoittelua paikalla harjoitettavasta toiminnasta ja siellä myytävistä tuotteista. Tällaisia tilaisuuksia koskevat ilmoitukset ja mainokset saa asettaa paikalleen aikaisintaan kuukautta ennen asianomaista tilaisuutta, ja ne on poistettava viikon kuluessa siitä, kun tilaisuus on pidetty.

Mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista on tienpitoviranomaisen pyydettävä alueellisen ympäristökeskuksen ja kunnan lausunto.”

Muita tienvarsimainontaa koskevia säännöksiä on Tieliikennelain 56 §, jossa kielletään häiritsevän laitteen asentaminen tielle tai sen välittömään läheisyyteen ja Järjestyslaki 6 §, jossa kielletään häikäisevän tai harhauttavan valon sisältävän sekä liikenteenohjauslaitetta muistuttavan mainoksen pystyttäminen. Luvattomien mainosten poistoa säädellään Maantielain 101 § 1. momentissa, jonka perusteella Tiehallinto voi hakea hallinnollisia pakkotoimia lääninhallitukselta. Maantielain 101 § 2. momentti mahdollistaa liikennettä välittö-

sinkertainen ja kokonaisuudeltaan selkeä. Mainoksessa ei saa käyttää heijastavia tai päiväloistevärejä. Tiehallinto on hyväksynyt mainostaulujen erilaiset kokovaihtelut, mutta joissain lupaehdoissa vaaditaan tekstille esimerkiksi 200 millimetrin vähimmäiskokoa. Mainoksen ulkonäössä tehtävät muutokset tulee hyväksyttää Tiehallinnolla.

Kuntien ja kaupunkien tervetulo-aulut täytyy sijoittaa Tiehallinnon ohjeiden mukaisesti niin, ettei niistä aiheudu vaaraa liikenteelle. Tiehallinto on muun muassa lupapäätöksissään edellyttänyt, että mainostaulu pitää sijoittaa tien suoja-alueen ulkopuolelle ja sijaintipaikkojen tulee muutoinkin täyttää kaikilta osin Tiehallinnon ohjeelliset vähimmäisetäisyydet liittymiin. Etäisyys lähimpään liikennemerkkiin on oltava vähintään 100 metriä. Mainoksen tulee olla asiaankuuluvasti rakennettu ja kiinnitetty, eikä sitä saa sijoittaa siten, että se peittää vapaata näkymää tien kaarrekohdassa tai liittymässä. Mainostaulua ei saa myöskään sijoittaa tien suuntaisesti eikä mainostaulua saa valaista, jos sen asettamispaikkana oleva tienjakso on valaisematon. Jos valaistus on sallittua, se ei saa kuitenkaan sammua ja syttyä jaksottaisesti, eikä valaistus saa olla voimakkaampaa kuin tievalaistus.

Mainostaulujen tarkka sijainti tielinjalla ja etäisyys maantien keskilinjasta on usein sovittava maastokatselmuksessa Tiehallinnon yhteyshenkilön kanssa. Mainos tulee toteuttaa poikkeuslupahakemuksen mukana toimitettavan luonnoksen mukaisena, ellei Tiehallinto edellytä siihen jotain muutoksia.

2.2 Yritykset

16 yritystä, yrittäjää tai säätiötä on saanut myönteisen päätöksen Tiehallinnolta tienvarsimainonnan poikkeuslupahakemukseensa. Näidenkin lupien edellytyksenä on ollut, että mainoksen sijainti täyttää Tiehallinnon asettamat vaatimukset. Mainosten ulkoasuille on asetettu samankaltaisia kriteereitä kuin kuntien ja kaupunkien tervetulo-auluillekin. Usein on myös edellytetty, että mainoksen tulee olla suunnattu tienkäyttäjille. Tätä ei ole kuitenkaan edellytetty kaikissa myönteisissä lupapäätöksissä.

Yritykselle myönnettävän tienvarsimainoksen perusteena on usein se, että yritys on alueellisesti merkittävä matkailukohde, jonka opastusta mainos tukee. Poikkeuslupa on myönnetty yritykselle myös sen tunnettuuden lisäämiseksi (esimerkiksi kahvila ollut suljettuna useita vuosia). Myös yksi yleishyödyllinen säätiö, jonka tehtävänä on järjestää taidenäyttelyitä sekä edistää taidekasvatusta ja kansankulttuuria, on saanut mainokseen poikkeusluvan. Yksityiset yritykset, jotka hakevat poikkeuslupaa kaupunkien tervetulo-aulujen kaltaisille mainoksille, ovat voineet saada myönteisen päätöksen.

Yritykset ovat saaneet poikkeuslupia muun muassa seuraavissa tapauksissa:

Ranuan eläinpuisto on saanut Tiehallinnolta poikkeusluvan mainokselleen, koska Tiehallinto on katsonut, ettei mainoksella haeta yksinomaan liiketaloudellista hyötyä. Lisäedellytyksenä luvalla oli, ettei mainos si-

jainnut yleisen tien liittymäalueella eikä sen läheisyydessä sijainnut liikenteen ohjauslaitetta. Perusteena oli myös, että mainoksen sijoituspaikka sijaitsi vain noin 200 metrin päässä asemakaava-alueen rajasta, jonka sisäpuolelle Tiehallinnon mukaan tienvarsimainosten tulisi pääasiassa sijoittaa.

Myös hinauspalvelua tarjoava yritys on saanut tienvarsimainokselleen poikkeuslupan. Mainos on pystytetty maastoon ja se on kooltaan 1,5 x 3 m. Mainoksessa on hinauspalvelun kuva, yrityksen nimi sekä maininnat ”24 h” ja ”myös Venäjällä”. Tiehallinto kuitenkin edellytti, että mainoksesta tuli poistaa yrityksen puhelinnumero. Lausunnossaan kunta korosti, että poikkeuslupaa puoltavana seikkana voidaan pitää sitä, että palvelu kohdistuu tienkäyttäjille, ja sillä tuetaan muuta paikallista matkailupalvelutarjontaa.

Poikkeuslupa on lisäksi myönnetty 7 x 4 metriselle Kuusamon Hirsitalojen mainokselle. Mainos sijaitsee risteysalueella. Kuusamon kaupunki puolsi poikkeuslupaa, koska yritys on kaupungin yksi merkittävimmistä teollisuusyrityksistä. Tiehallinto ei ole perustellut päätöstään.

Lahja- ja sisustusyritys on saanut Tiehallinnolta poikkeuslupan ilman perusteluita. Tiehallinto ei myöskään lupapäätöksessään edellyttänyt, että yrityksen puhelinnumero olisi tullut poistaa mainoksesta. Edellytyksiä oli asetettu kuitenkin mainoksen sijainnille. Mainos ei saanut sijaita 500 metriä lähempänä yleisten teiden risteyksistä eikä olla 100 metriä lähempänä liikennemerkkiä tai muuta liikenteenohjauslaitetta. Myös maanomistajan lupa tuli hankkia.

Kahvila sai sijoittaa mainoksensa Inarin kunnan alueelle vuosittain aikavälille 1.6. – 31.8. Tiehallinto edellytti, että mainoksen tekstin laatuun ja luettavuuteen on kiinnitettävä huomiota ja mainos on pidettävä jatkuvasti moitteettomassa kunnossa.

Erikoiskaupan liike on saanut poikkeuslupan tienvarsimainokselleen, jossa on yrityksen nimen lisäksi kuvia myytävistä tuotteista sekä ajo-ohje yrityksen toimipisteeseen. Tiehallinto ei ole perustellut päätöstään. Kuivanniemen kunta on antanut asiassa seuraavanlaisen lausunnon: ”Mainos kertoo Merihelmen matkailualueelle sijoittuneesta erikoismyymälästä. Matkailualueen esitteet / mainokset eivät kerro sen palveluista yksityiskohtaisesti. Erikoisliikkeiden palvelutarjontaa on vaikea ja ehkä mahdotonkin tuoda esille virallisesti hyväksytyillä merkeillä, joten mainonnassa on turvauduttava erityisiin mainospaikkoihin, jotka kertovat ko. kohteen läheisyydestä ja tarjonnasta. Matkailijoiden kannalta on tärkeää saada tällaista tietoa hyvissä ajoin ennen kohdetta. Tällöin jää aikaa harkintaan ja kääntyminen kohteeseen voidaan suorittaa hätäilemättä ja häiritsemättä muuta liikennettä. Merihelmen alueelle kääntyminen valtatieltä voidaan henkilöautoilla ja matalilla (alle 2,8 m) matkailuajoneuvoilla suorittaa erityisen turvallisesti kääntymällä oikealle.”

3 KIELTEISTEN PÄÄTÖSTEN PERUSTEET

Suurin ja merkittävä osa hakijoista ei ole saanut maantielain 52 §:n poikkeuslupaa. Selvästi yleisimpiä epäämisperusteita ovat liikenneturvallisuuteen liittyvät seikat sekä se, että mainoksen katsotaan yksinomaan parantavan luvan hakijan liiketaloudellista tulosta. Toimintansa aloittava yritys voi kuitenkin saada Tiehallinnon perustelujen mukaan luvan tienvarsimainokselle väliaikaisesti. Yleinen luvan hylkäävissä perusteluissa on maininta, ettei poikkeusluvan hakija ole toimintaansa aloittava yritys, jota toiminnan alkuvaiheessa olisi tehtävä tunnetuksi. Mainos ei saa Tiehallinnon perusteluiden mukaan sisältää vaikeita sanoja tai lukuja, tekstin kirjaintyyppin tulee olla yksinkertainen ja riittävän suuri, ja mainossanomana tulee olla lyhyt sekä luettavissa ja omaksuttavissa nopeasti. Mainoksissa ei saa esittää osoitteita, puhelinnumeroita tai Internet-osoitteita.

Taajamassa sijaitseva palvelu saa vain harvoin poikkeusluvan. Tällainen poikkeustapaus saattaa olla käsillä, jos asemakaava-alueella ei ole toista vastaavaa palvelua tarjolla. Tiehallinto perustelee kantaansa yritysten suurella määrällä ja tasapuolisella kohtelulla. Tiehallinto katsoo, että ensisijaisesti tienkäyttäjät tulee opastaa palvelukohteisiin suunnistustauluilla ja paikan nimillä, ja yritysten tulee omassa markkinoinnissaan kertoa asiakkaille selkeät ajo-ohjeet olemassa olevan viitoituksen perusteella. Hylkäävän päätöksen perusteena on usein käytetty myös viittaamalla tien kuuluvan nk. kansainväliseen E – tieverkkoon, jonka Suomi on sopimuspuolena hyväksynyt. Asetuksen II liitteen kohdassa V.3. todetaan, että esteettiset ja turvallisuuskohdat puoltavat tienvarsimainonnan välttämistä kansainvälisillä pääteillä.

Poikkeuslupaa ei liikenneturvallisuussyistä myönnetä tiealueelle, näkemäalueelle tai liittymäalueelle. Tienvarsimainonta voi osana muuta tiekäyttäjätietoja heikentää liikenneturvallisuutta ja tehdä liikenneympäristön sekavaksi. Mainos voi aiheuttaa näkemäesteen peittäessään vapaan näkemän tiejaksolla tai liittymässä. Se voi myös aiheuttaa kuljettajan tarkkaavaisuuden vähenemisen kiinnittäessään kuljettajan huomion pois liikenteestä tai liikenteen ohjauksesta. Lisäksi mainos tulee sijoittaa niin, että se näkyy tienkäyttäjille kokonaan, eikä esimerkiksi puusto aiheuta estettä taulun näkyvyydelle. Myös tiekäytävien nopeusrajoitukset vaikuttavat päätöksiin: tien 100-120km tunnin nopeusrajoitukset ovat olleet syinä evätä lupa. Tienvarsimainoksen sijainnin tulee noudattaa Tiehallinnon laatimaa ohjetta koskien vähimmäisetäisyyksiä lähimmästä liittymästä ja liikenteenohjauslaitteesta eriluokkaisten teiden varsilla (Tienvarsimainonnan lupamenettelyohje 2007).

Mainos ei saa sisältää ajo-ohjetta, joka voidaan sekoittaa tienpitäjän asettamaksi tiedotustauluksi. Muita luvan epäämisen syitä ovat hakijalla jo olevat poikkeusluvut muille mainoksille, mainoksen sopimattomuus ympäristöön sekä kohteen sijaitseminen maantien välittömässä läheisyydessä, minkä vuoksi ohikulkijat voivat havaita yrityksen ilman ennakko-opastustakin. Jos mainos tulisi sijaitsemaan lähellä kohteen tieliikenneasetuksen mukaista palvelukohdeopastetta, ei Tiehallinto ole katsonut mainokselle olevan tarvetta. Muu-

tenkin palveluopasteiden olemassa olo on katsottu poikkeuslupan esteeksi. Toisaalta Tiehallinto opastaa epäävissä lupapäätöksissään hakijoita hakemaan lupaa palvelukohdeopasteelle ja osoiteviitalle. Tiehallinto on eräissä päätöksissään lausunut, ettei se pidä perusteltuna kohteen opastamista mainoksilla.

Tiehallinto on katsonut lupakäytännössään, että jotkin mainokset eivät tue tien käyttöä, minkä vuoksi lupaa ei ole myönnetty. Esimerkiksi mainostaulun sisältämällä tuotemerkeillä ei ole katsottu olevan sidoksia tienvarren palveluihin. Jos mainos sijaitsee kaukana ko. palvelusta, on Tiehallinto katsonut, ettei mainos palvele kyseisen tien käyttäjiä.

4 LAUSUNNOT YMPÄRISTÖKESKUKSILTA JA KUNNILTA

Maantielain 52 § 3 momentin mukaan poikkeuslupan saanut mainos ja ilmoitus on laadittava ja sijoitettava siten, että se sopeutuu mahdollisimman hyvin ympäristöön. Hallituksen esityksessä täsmennetään, että 3 momentissa säädetyllä ympäristöllä tarkoitetaan esimerkiksi luonnonympäristöä, rakennettua ympäristöä sekä liikenneympäristöä. Ennen mainoksen asettamista koskevan asian ratkaisemista on tienpitoviranomaisen pyydettävä alueellisen ympäristökeskuksen ja kunnan lausunto. Tiehallinnon mukaan tievarsimainoksen poikkeuslupakäsittelyssä käytetään kokonaisharkintaa, jonka yhtenä osana ovat asiassa annetut lausunnot.

4.1 Ympäristökeskukset

Ympäristökeskukset ovat lausuntokäytännöissään ottaneet kantaa siihen, onko mainoksen sijaintipaikalla esimerkiksi perinnemaisema-alueita, Natura-alueita, luonnonsuojelualueita, uhanalaisten lajien esiintymispaikkoja tai muita luonnonsuojellisia arvoja, mitkä voisivat estää tienvarsimainokselle annettavan poikkeuslupapäätöksen. Myös valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt sekä virkistysalueet mainoksen sijaintipaikalla ovat vaikuttaneet ympäristökeskusten kielteiseen kantaan asiassa. Lausunnoissa on otettu kantaa myös mahdollisiin kaava- ja maankäytöllisiin esteisiin. Lisäksi poikkeuksellisen suurikokoiset ja esimerkiksi pohjaväritään punaiset mainokset ovat olleet ympäristökeskusten mukaan luvan puoltamisen esteitä.

Lapin ympäristökeskus on todennut eräissä lausunnoissaan, että maantiet ovat kokonaisuudessaan osa Lapin matkailumaisemaa, ja vaikka alueilla ei olisikaan erityisiä kulttuuriympäristö- tai maisema-arvoja, mainostaulut sopivat varsin huonosti Lapin maaseutumaiseen ympäristöön.

Jotkut Ympäristökeskusten lausunnot sisältävät kannanoton siitä, täyttääkö ko. mainos maantielain 52 §:n tienvarsimainoskiellon poikkeamisen edellytyksiä. Esimerkiksi lausunnossa voi olla arvion siitä, että mainostaulu palvelee ainoastaan yrityksen liiketaloudellisia syitä, minkä vuoksi poikkeuslupaa ei tulisi myöntää. Jotkin lausunnoista ottavat kantaa myös liikenneturvallisuuteen. Myös mainosten sisällöstä on annettu palautetta esimerkiksi kehottamalla poistamaan sisältökokonaisuudesta jokin kohta (esim. Lapin Kullan mainos).

Ympäristökeskusten lausuntokäytännöt poikkeavat joiltain osin toisistaan, mutta pääosin lausunnoissa on kiinnitetty huomiota vain ympäristöllisiin seikkoihin.

Tiehallinto ottaa ympäristökeskusten lausunnot huomioon vain yhtenä tekijänä poikkeuslupamenettelyssään. Tiehallinto on kuitenkin useassa tapauksessa evännyt poikkeusluvan tienvarsimainokselta, johon ympäristökeskuksella ei ole ollut mitään estettä. Toisaalta kaikissa tapauksissa ympäristökeskuksen kielteinen kanta mainosta kohtaan ei ole estänyt luvan saamista.

4.2 Kunnat

Kunnat ja kaupungit ovat lausunnoissaan puoltaneet tienvarsimainosten poikkeuslupia muutamia tapauksia lukuun ottamatta. Kielteisiä kantoja on perusteltu lähinnä ympäristöllisillä tekijöillä. Puoltavissa lausunnoissa on usein todettu, ettei mainoksen asettamiselle ole liikenteellisiä tai ympäristöllisiä esteitä. Lisäksi lausunnonantajat ovat nähneet mainoksen tarpeellisuuden tienkäyttäjien, matkailijoiden, informaation sekä liikenneturvallisuuden näkökulmista. Myös alueen yritysten toimintaedellytysten ja palveluiden myynnin sekä alueen elinkeinopolitiikan edistäminen on todettu puoltavina perusteina kuntien lausunnoissa.

Kunnat ovat todenneet tienvarsimainoksen tarpeellisuudesta muun muassa seuraavaa:

”Kunnanhallitus suhtautuu myönteisesti paikallisten yritysten pyrkimykseen saada kohtuullista tienvarsinäkyvyyttä toimintansa tueksi.”

”Perusteluna (myönteiselle suhtautumiselle) on lähinnä kyltin opastava vaikutus ja tätä kautta mm. liikenneturvallisuuden parantaminen.”

”Kaupunki puoltaa hakemusta ja pitää kaupungin elinkeinopolitiikan kannalta tärkeänä, että paikallisilla yrityksillä on mahdollisuus harjoittaa mainontaa liikenteen opastuksen sekä erityisesti matkailijoiden informaation tarpeiden perusteella.”

Kuntien tienvarsimainoksille antamat myöntävät lausunnot eivät juuri ole vaikuttaneet Tiehallinnon poikkeuslupien myöntämiseen. Pääsääntöisesti kuntien puoltamille mainoksille ei ole myönnetty maantielain 52 §:n poikkeuslupaa. Tiehallinto on perustellut kieltävää päätöstään muun muassa sillä, ettei poikkeuslupaa tienvarsimainonnalle voida myöntää, jos taulun tarkoituksena on ainoastaan parantaa yrityksen liiketaloudellista tulosta. Myös Ympäristökeskusten ja kuntien näkemykset mainoksen sallittavuudesta poikkeavat useissa lausunnoissa toisistaan.